

Asia: VN/22377/2023

Lausuntopyyntö hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi yleisestä asumistuesta annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

STTK ry:n lausunto:

Asumistukea ehdotetaan muutettavaksi siten, että asumistuen taso laskee.

STTK vastustaa muutoksia, koska ne heikentävät monien heikossa asemassa olevien toimeentuloa. Suuri osa asumistuen saajista työskentelee pienipalkkaisilla aloilla, tekee osa-aikatyötä tai on työtön.

Hallituksen esityksessä muutoksia perustellaan valtiontalouden tasapainottamisella ja tuen kohdentamisella sitä eniten tarvitseville. Esitys on tavoitteiden näkökulmasta kyseenalainen, koska se voi kasvattaa esimerkiksi toimeentulotukimenoja. Hallituksen esityksessä heikennetään myös monia tukea kohdentavia elementtejä.

Asumistuen perusomavastuuta ollaan korottamassa 42 prosentista 50 prosenttiin. Korvausprosenttia esitetään laskettavaksi nykyisestä 80 prosentista 70 prosenttiin. Lisäksi asumistuen kuntaryhmät yksi ja kaksi ollaan yhdistämässä niin, että asumistuen taso laskee Helsingissä. Hallitus myös muuttaa kotitaloudessa olevien aikuisten ja lasten määrän kertoimia niin, että lapsen kerrointa kasvatetaan ja aikuisen kerrointa heikennetään. Asumistukeen tuodaan varallisuusraja, eikä omistusasuntoon voi jatkossa saada asumistukea.

Ehdotetut muutokset heikentävät erilaisten elämäntilanteiden huomioimista

STTK pitää ongelmallisena, että mahdollisuudet huomioida erilaiset elämäntilanteet heikkenevät esitettyjen muutosten vuoksi.

Hallituksen esityksen mukaan muutoksissa on otettu huomioon asumistukea saavien lapsiperheiden asema, koska lasten kerrointa on asumistuen laskemisessa kasvatettu. Samaan aikaan on kuitenkin huomioitava, että kaikki muut asumistukeen kohdistuvat heikennykset kohdistuvat myös lapsiperheisiin. Hallituksen esityksen vaikutusarvioiden mukaan esimerkiksi kahden vanhemman lapsiperheistä yli 20 prosenttia tippuisi kokonaan pois tuen piiristä.

Aikuisen kertoimeen kohdistuva leikkaus on erityisen ankara vain aikuisista koostuviin asumistukea saaviin kotitalouksiin. Erityisesti muutos heikentää yksinasuvien asemaa.

Vaikutusarvioiden mukaan asumistuen muutosten vaikutukset työllisyyteen ovat vähäiset. Pidemmällä aikavälillä muutos voi myös heikentää mahdollisuuksia työhön. Pienipalkkaisten tai osa-aikaisten töiden tekeminen ja vastaanottaminen isommissa, vuokratasoltaan kalliimmissa kaupungeissa hankaloituu. Yhtäaikaiset vaikutukset työttömyysturvan suojaosan poiston kanssa tulisi selvittää. Työttömällä ei ole useinkaan itsestä riippumattomista syistä mahdollisuutta siirtyä kokoaikatyöhön, jolloin muutos luo työllistymisen esteitä.

Päätös lakkauttaa asumistuki omistusasujien osalta on ongelmallinen. Esimerkiksi työttömyys vaatii henkilöltä taloustilanteen nopeaa sopeuttamista. Omistusasujalle asumismenojen nopea sopeuttaminen on vaikeaa esimerkiksi asuntomarkkinoiden alueellisen- ja suhdannevaihtelun vuoksi. Omistusasujia on asumistuen saajista vain pieni osa.

Vaikutusarviointia syytä täsmentää

STTK pitää esitettyjen muutosten vaikutusarviointia ja erityisesti yhteisvaikutusten arviointia puutteellisena. Hallituksen esityksessä ei esimerkiksi esitetä asumistuen saajien tulotasoja. Kohdennettaessa tukea eniten tarvitseville, tämä olisi keskeinen näkökulma. Asumistukimenojen kasvun selittävät tekijät tulisi yksilöidä selkeämmin. Esimerkiksi opiskelijoiden siirtäminen yleisen asumistuen piiriin on kasvattanut yleisen asumistuen menoja. Toisaalta opintotukeen kohdistui tuolloin yhtä aikaa leikkauksia, jolloin siirtoon yhdistyi julkisia menoja pienentäviä elementtejä.

Hallituksen esityksen mukaan korvauksen laskeminen 70 prosenttiin laskee asumistukea keskimäärin 12,5 prosenttia. Tämä on merkittävä muutos, jonka osalta tulisi tarkentaa tietoa sen yhteisvaikutuksista. Euromääräisten lukujen lisäksi olisi tarpeen esittää tieto asumistuen muutosten vaikutuksesta suhteessa tuloihin.

Vaikutusarvioinnista puuttuu myös asumistukileikkausten ja muiden sosiaaliturvaan suunniteltujen leikkausten yhteisvaikutusten arviointi. STTK pitää perusteltuna, että ministeriössä tullaan tekemään arvio syksyn 2023 aikana. Tämän arvion tulisi kuitenkin olla käytössä jo käsillä olevan hallituksen esityksen laatimisen yhteydessä. STTK näkemyksen mukaan voidaan perustellusti olettaa leikkauksien kohdistuvan osin samoihin ihmisiin ja vaikeuttavan jo valmiiksi toimeentulon kanssa kamppailevien asemaa. STTK:n laskelmien mukaan pelkästään asumistuen ja ansiosidonnaisen työttömyysturvan leikkaukset heikentävät nettoansioita jopa noin 20 prosenttia. Käytännössä nettoansiot tippuvat jopa useita satoja euroja kuukaudessa.

Esityksen muutosehdotukset kasvattanevat toimeentulotukimenoja

Asumistuen heikentämisen arvioidaan esityksessä vahvistavan julkista taloutta noin 300 miljoonalla eurolla. STTK katsoo, että valtiontalouden tasapainottamisen keinot tulisi löytää muutoin, kuin aiheuttamalla yksittäisille kansalaisille vakavia toimeentulohaasteita. Esityksessä mainitaan asumistuen muutosehdotusten kasvattavan toimeentulotuen menoja. Esityksessä ei myöskään perustella, miten valittuihin korvausprosenttiin tai perusomavastuuosuuteen on päädytty.

Lisätietoja STTK:ssa: Tom-Henrik Sirviö, ekonomisti, tom.henrik.sirvio(at)sttk.fi

Gylling Päivi
STTK ry.